

תלמוד. מדוע אמרה תורה נדה לשבעה? הבדלים בין איש לאשה (מס' נדה לא/ב)

תניא, היה רבי מאיר אומר: מפני מה אמרה תורה נדה לשבעה? מפני שרגיל בה, וקץ בה עלול להתעייף מן השגרה, אמרה תורה: תהא טמאה שבעה ימים, כדי שתהא חביבה על בעלה כשעת כניסתה לחופה.

שאלו תלמידיו את רבי דוסתאי ברבי ינאי: מפני מה איש מחזר על אשה, ואין אשה מחזרת על איש? משל לאדם שאבד לו אבידה, מי מחזר על מי - בעל אבידה מחזיר על אבידתו.

ומפני מה, איש פניו למטה ואשה פניה למעלה כלפי האיש? בשעת התשמיש. זה - ממקום שנברא, זה - ממקום שנבראת הוא מסתכל באדמה שנוצר ממנה, והיא מסתכלת בו שנוצרה ממנו בזמן בריאת העולם.

ומפני מה האיש מקבל פיוס ואין אשה מקבלת פיוס? זה ממקום שנברא זה ממקום שנבראת. רש"י: מקבל פיוס - נוח לרצות; זה ממקום שנברא - אדמה עפר תיחוח נוח ליבטל, אבל בשר ועצמות קשין.

מפני מה אשה קולה ערב ואין איש קולו ערב? זה ממקום שנברא זה ממקום שנבראת, רש"י: עצם - כשמכין בו קולו נשמע, אבל קרקע כשמכין בו אין קולו נשמע. שנאמר (שיר השירים ב 14): **כִּי קוֹלְךָ עָרֵב וּמְרִאֲיֶךָ נָאוֹה**.

הלכה. רמב"ם, הלכות שבת

י, יט: הצד דבר שדרך מינו לצוד אותן - חייב, כגון חיה ועופות ודגים. והוא, שיצוד אותן למקום שאינו מחוסר צידה: הסגירה עצמה השלימה את הציד ואין צורך בפעולה נוספת. כיצד? כגון שרדף אחרי צבי עד שהכניסו לבית, או לגינה, או לחצר ונעל בפניו, או שהפריח את העוף עד שהכניסו למגדל ונעל בפניו, או ששלה הוציא דגים מן הים בתוך ספל של מים, הרי זה חייב.

אבל אם הפריח צפור לבית מקום רחב ונעל בפניו, או שהפריח דג ועקרו מן הים לבריכה של מים, או שרדף אחר צבי עד שנכנס לטרקלין רחב ונעל בפניו, הרי זה פטור, שאין זו צידה גמורה. שאם יבא לקחתו צריך לרדוף אחריו, ולצוד אותו משם. המקום נקרא 'מחוסר צידה'. לפיכך הצד ארי, אינו חייב עד שיכניסנו לכיפה שלו, שהוא נאסר בה.

י, כ: כל מקום שאם ירוץ בו, יגיע לחיה בשחיה אחת בריצה אחת, בלי מרדף ממושך, או שהיו הכתלים קרובין זה לזה עד שיפול צל שניהם לאמצע כאחד, הרי זה מקום קטן. ואם הבריה הצבי וכיוצא בו לתוכו, חייב. ומקום שהוא גדול מזה, המבריה חיה ועוף לתוכו, פטור.

י, כא: אחד שמנה שרצים האמורין בתורה¹, ואחד שאר שקצים ורמשים שיש למינם צידה: הצד אחד מכולן, בין לצורך בין שלא לצורך, או לשחק בהן: חייב, הואיל ונתכוון לצוד וצד², שמלאכה שאינה צריכה לגופה הוא צד אבל אינו צריך את הדבר הניצוד עצמו, חייב עליה³.

הצד את בעל חיים הישן ואת הסומא, חייב.

מוסר. ספר שערי תשובה לרבינו יונה שער ג

(קצט)

רבנו יונה מחלק את החנפים לתשעה סוגים:

הסוג התשיעי של חנפים: המכבד את הרשעים מדריך שלום בדרך ארץ ונימוס.

אמנם לא ידבר טוב על הרשע, ולא יתנהג בכבודו על דרך אשר יחשבו בני אדם כמו המקרים הקודמים, כי יכבדנו מאשר יקר בעיניו נכבד אינו מכבד אותו בדרך שהיה נותן להבין שהוא מכובד, כי לא יחלוק לו כבוד זולתי כדרך שמכבדים בני האדם את העשירים מדריך סלסול ולתקות תועלת אינו מכבד אותו כמו שמכבדים אדם עשיר בדרך ארץ ובתקווה לקבל תועלת ממנו. בעבור כי צלחה דרכם ולא מפני חן ערכם. אלא מכבד אותו כי הוא מצליח בעסקיו ולא בזכויותיו. ואף גם זאת יש חטא ואשמה בדבר הזה, כי אם הותר מותר לכבד העשירים, לא כן הרשעים, שנאמר (איוב מ 12-11): ... וְרָאָה כָּל גֵּאָה וְהִשְׁפִּילָהּ, וְרָאָה כָּל גֵּאָה הַכְנִיעָהּ, וְהָדָךְ רָשָׁעִים תַּחֲתֶם.

אך החלק הזה הותר הסיבה היחידה שמותר לכבד הרשע היא מדאגה מדבר פן יזיק הרשע ויגרום הפסד בזמן שיד הרשע תקיפה ושעתו חצופה, ואין בידינו להכניעו ובחילנו להניעו. על כן הותר לכבדו כדרך שמכבדים בני האדם אנשי זרוע רמה מפחד ואימה בקימה קמים בפניהם והדור מכבדים אותם ודומה להם. אך לא ישבחנו ולא ידבר טוב עליו לבני אדם. וכן אמרו רז"ל (מס' סוטה מא/ב): 'מותר להחניף את הרשעים בעולם הזה'.

¹ החלד והעכבר, והצב, והאנקה והכלב, והלטאה, והחמט, והתנשמת.

² אין סתירה בין שתי ההלכות. בהלכה י"ט הרמב"ם קובע את הכלל: חיוב צידה הוא בדבר שדרך בני מינו להיצוד, כגון חיה, עוף ודגים. בהלכה כ"א הוא מיישם אותו כלל גם על שרצים: שמונת השרצים האמורים בתורה, וכן שאר שקצים ורמשים שיש למינם צידה. שמונת השרצים נזכרו כקבוצה מיוחדת שהתורה מונה בדיני טומאה, אבל לעניין צידה אין בהם דין נפרד. גם בהם החיוב הוא מפני שדרך מינם להיצוד. נמצא שהלכה כ"א אינה חולקת על הלכה י"ט, אלא רק מרחיבה ומדגימה אותה גם ביחס לשרצים.

³ התלמוד במס' שבת קמא/ב נוטה כרבי שמעון בדעת רבא, כך פוסק הראב"ד בשם רבי חננאל שמלאכה שאינה צריכה לגופה, פטור. הרמב"ם בכל זאת פוסק כרבי יהודה.